

Az új porosz tanítóképzés.

Poroszországnak nálunk is ismert és nagyrabecsült kultuszminisztere érdekes és tanulságos könyvet írt az új porosz tanítóképzésről.¹

Az egységes tanítóképzést, melyet a weimari birodalmi alkotmány megkívánt, nem sikerült megszervezni, azért minden ország maga gondoskodott tanítóképzésének újjászervezéséről. Ezzel azonban Poroszországra, melytől ilyen esetekben a kisebb államok mindig mintát várnak, nagyon nehéz feladat hárult. Megalkotta egy 1925-ben megjelent emlékirat alapján Bonnban, Elbingben és Kielben az első, érettségire épülő kétéves tanítóakadémiákat. Ennek a három új iskolának a feladatával foglalkozik a szerző könyvében, melyet a tanároknak és tanulóknak ajánlott. Megmagyarázza, miként illeszkedik az új főiskola a porosz oktatásügy szervezetébe.

Az állam és a kultúra — mondja a szerző — Németországban szoros kapcsolatban vannak egymással. A kultúra készítette elő a német egységet és a birodalom, mint nevelő, mindig fontos kultúrtenyező volt. A világháború és a forradalmak után az egységes német állam összeomlott, mert hiányzott a korona és a hadsereg. A pártoskodás a nemzeti élet minden területén megkezdte romboló hatását. Már csak a kultúra tartotta össze a németiséget. Mondhatjuk tehát, hogy a haderő és a gazdasági hatalom helyett a kultúra forrasztotta össze a nemzetet. Ilyen körülmények között egyszerre a kultúrpolitika nyomult előtérbe és a legfőbb cél a nemzetnevelés egysége lett.

Ennek az egységnek azonban négy nagy akadály van.

1. *A birodalmi egység és az egyes országok autonómiája között fennálló ellentét.* A weimari pontok szerint ugyanis a kulturális kormányzatban a legfőbb irányítás joga a birodalomé. Minthogy azonban az egységes birodalmi törvény még mindig késik, az országok önállóan szervezik iskolaügyüket. Ez pénzügyi szempontból megkönnyíti a birodalom helyzetét és kísérletezésre ad alkalmat az egyes országoknak, de újabb nehézségeket gördít az egységes törvényalkotás elé, mert a nagyobb országok új szervezeteiben befejezett tényeket teremt.

2. *A különféle vallásfelekezetek között fennálló ellentét,* melyet a weimari pontok még a szimultán iskolával akartak megszüntetni. Azóta azonban megváltozott a pártok aránya Németországban és ma már a felekezeti érdekek nem hagyhatók figyelmen kívül. A felekezetek kiemelésével viszont nem mellőzhetőek a felekezetnélküliek sem teljesen. Kiderült tehát, hogy világnézeti különbségek semmiféle szervezettel nem szüntethetők meg és legokosabbnak bizonyult a helyesen értelmezett liberálizmus, mely gyengíti az ellentétek mérgét.

¹ C. H. Becker: *Die Pädagogische Akademie im Aufbau unseres nationalen Bildungswesens.*

3. *A magasabb kultúra egysége és az elkülönült életszükségletek ellentéte.* Ezzel szemben, különösen az életpályák szétválasztó hatása ellen a Boelitz Rickert-féle középiskolai reform dolgozik, melynek hatására a német középiskola sokféle változataiban bizonyos egységes mag van már alakulóban.

4. *A kultúra egysége és a társadalmi rétegződés ellentéte.* A népiskola és középiskola egészen idegenül állottak szemben egymással. Ma a középiskola a népiskola egységes, mindenkire kötelező, alsó, négyéves tagozatára (Grundschule) épült. Áthidalták tehát azt az űrt, mely a népiskola és a középiskola között volt. Mindenütt megindult a rendezési folyamat, az akadályok lerombolása. Így sorra került az a zsákutca is, melybe a népiskolára épített tanítóképzés vezetett.

A régi tanítóképzésnek, az említett szervezeti hibától eltekintve, sok jó oldala volt. Egyik nagy előnye, hogy felemelte az egyszerű falusi gyermeket magasabb társadalmi rétegbe. Ezt az utat nem szabad elzárni, de el kell választani a tanítóképzéstől. Emelkedjék, aki arravaló! Használja fel erre a népiskola magasabb osztályaira épített, megrövidített középiskolát (Aufbauschule). De tanító csak az legyen, aki arra hivatottságot érez magában. Az ilyen belső szükségéből lett tanító azután éppen magasabb műveltségével tud majd tartalmat adni saját életének és kultúráját teremteni a falu egyszerű viszonyai között.

A forradalmak után a tanítóság látta az alsóbb társadalmi rétegek megmozdulását és egyenjogúságért vívott küzdelmét, jobban érezte a múlt század egészen más társadalmi viszonyai között született tanítóképzés hiányait és elemi erővel igyekezett szabadulni tőle. A tanítóság már nemcsak társadalmi érvényesülésért küzdött, hanem legjobbjait művelődési vágy is hajtotta. A küzdelem eredményei az egységes népiskolai alsó tagozat (Grundschule) megszervezése és az egyházi felügyelet megszüntetése.

Mikor azután a nagy tanítófölösleg miatt a régi képzőket bezárták, megindulhatott a tanítóképzés újjászervezése. A tanítónak a lehető legjobb képzést akarták adni, azért a tanítóképzést kezdetben az egyetemre akarták vinni. De csakhamar kiderült, hogy az egyetem történelmi fejlődésénél fogva nem alkalmas a tanítóképzésre. Az egyetemen ugyanis túlteng az értelmi képzés és ezen egyelőre nem is szabad változtatni, ha azt akarjuk, hogy az egyetem feladatának megfeleljen.

A háborúból hazatérő ifjak is észrevették az egyetemek egyoldalú képzését, mert a haretérről, a fogságból és az élet nehéz viszonyaiból magukkal hozott súlyos ellentétekben és lelki meghasonlásban, világnézeti és vallási belső vergődésben az egyetemről nem kaptak megnyugtatót.

Száz évvel ezelőtt, a napóleoni háborúk után az egyetem még meg tudta nyugtatni a lelkeket, mert akkor a tudomány és világnézet még elválaszthatatlanul össze volt forrva. Nem volt

már meg az a nagy egység, mint a Középkorban a mindent átfogó vallásban, de megvolt legalább a szaktudományok szétválasztó hatásával szemben a filozófia összefogó ereje. Azóta a filozófia olyan szaktárgy lett, mint a többi. Ma már csak az egy fakultáshoz tartozó tanulmányok összessége, a hivatásban való összeolvadás és a hivatások etikája tud valami világnézet-félét adni. Ez az, ami az orvosi, a jogi, a papi pálya belső egységét biztosítja. A bölcsest is kap valami ilyesfélét, de ez nem készíti elő az életre, mert nem a leendő középiskolai tanár, hanem a leendő tudós, egyetemi tanár eszménye áll a középpontjában.

Az egyetem ma kutatóintézet, ahol tudományos eredményeket és módszereket lehet megtanulni, de nem alkalmas a tanítóképzésre, amit különben az egyetemi tanárok maguk is vállalnak.

A tanítóképzésnek a népiskola feladatából kell kiindulnia. A népiskola feladata pedig a gyermekben rejlő erők kimívelése. Ehhez pedig nem elég az értelem fejlesztése, hanem szükséges a vallási, a művészi, technikai és testi nevelés is. Ezt a nevelést nem biztosíthatjuk az iskolai tantárgyak tanításával, ehhez az egész ember nevelése szükséges. Vissza kell térnünk a régi görögök eszményéhez, a harmonikusan képzett emberhez. A humanizmus is kereste ezt az eszményt, de iskolája, a középiskola a filológiában rekedt meg. Évszázados munkával sok érdekes észfejllesztő, elmeélesítő tanulnivalót hozott felszínre, de a sok tanulástól nem maradt ideje a klasszikus ember harmonikus életének követésére.

A középiskolai tanárképzésre sem alkalmas az egyetem. Folytatnak is tárgyalásokat a megjavítására. De a középiskolai tanárképzés mégis inkább megmaradhat az egyetemen, mert a középiskola elsősorban tanít, a népiskola azonban elsősorban nevel.

Új eszmények felállítása könnyű dolog. Megvalósításuk nehéz. Azok szerint élni és cselekedni kemény feladat. A gondolkodást és a cselekvést leginkább a pedagógiában látjuk együtt, az új humanizmus eszményét tehát legjobban a pedagógiai főiskolával valósíthatjuk meg. Erre azt mondhatná valaki, hogy a pedagógiát eddig is tanították az egyetemeken. Ez igaz, de a pedagógia olyan, mint a zené, mely tudással egyedül nem valósítható meg, melynek teljességéhez hozzátartozik a művészet és a technika is. A pedagógia az egyetemeken azért nem tudott teljesen kibontakozni, mert mindig csak egyoldalulag, elméletileg művelték. A tanítóakadémia feladata a tudomány mellett a művészet és a technika gyakorlása is.

Allítsuk az egyoldalú értelmi képzés helyett a jellemnevelést előtérbe! Nem kell azért az angolszász nevelési eszmény másik szélsőségébe tévednünk, mely a tudás radikális elvetésével a testet állítja előtérbe. Ezt az átalakítást azonban nem biztosíthatjuk régi egyoldalú nevelésünk fegyverével, a tanu-

lással, tudással, hanem egyedül csak a lelkesítő példával. A jövő tanítója azért ne csak tanításával, hanem szolgálati, általános emberi és polgári magatartásával, viselkedésével és egész életével legyen a nép nevelője.

Mint hogy nevelők képzését várjuk elsősorban az új főiskolától, nem is kötjük meg munkáját tantervvel. A pedagógiának ugyan nagy multja van, az új főiskolának mégis töretlen talajt kell szántania. Minden attól függ, hogy az új főiskolák tanárai a nagy célokat meg tudják-e valósítani a gyakorlatban. Ehhez erős hit, nagy bizakodás, főleg pedig nagymérvű önuralom és önmegtartózkodás kell. Hiszen az új akadémia tanárai mind a régi, egyoldalú intellektuális iskolából jönnek. Mily nehezükre esik majd a tanulók erőinek szabad kibontakozását gondozni! Mennyi bölcsesség kell ahhoz, hogy az erőszakos befolyásolás és a fékevesztett elkülönülés között a szabad fejlődés útján maradjunk! Mindegyiknek van szaktárgya, de azt nem szabad úgy tanítania, mintha egyoldalú szakembert akarna nevelni, hanem úgy, hogy egész embert, nevelőt képezzen.

Ez csak úgy lehetséges, ha mindenki figyelembe veszi a mások munkáját is. Ehhez pedig okvetlenül szükséges a tanárok és tanulók közösségének megalakítása. Ebben a munkaközösségben, sőt életközösségben többé nem a tanár áll szemben a tanulóval, hanem a mester a tanítványával és nem a tantárgy, a tudomány kapcsolja őket össze, hanem a legszemélyesebb emberi kapcsolat, mely nemcsak addig tart, amíg a tananyagot elvégzik, hanem addig, amíg élnek. És megszületik ebben a közösségben a továbbképzés legtermészetesebb módja. Az új akadémia nem akarja tudással megtömní tanítványait, sem a tökéletes ember modeljét és annak elkészítéséhez való receptet nem akarja átadni nekik, hanem örök vágyat akar öbreszteni lelkükben, hogy önmagukat és a rájuk bízott ifjúságot állandóan tökéletesítsék.

De mi kapcsolja össze az egyetemről, más akadémiaikról, középiskolákból és a régi tanítóképzőből ideseregülő tanárokat és a különféle típusú középiskolákból s a megrövidített középiskolákból felvett tanulókat? Mi olvassa ezeket a különféle elemeket egységes közösségbe? Csak az ember lelkének mélyén termő érzelmi kapocs: a vallásos érzés és a felekezeti összetartozás képes erre. Az iskola lehet szimultán jellegű, tanítani lehet a különböző felekezetű tanulókat egy iskolában, de az új főiskolán, ahol a pedagógia igazi értelme szerint a nevelésnek kell előtérben állania, csak valami ősi, irracionális erő kötheti közösségbe a tanárokat és tanítványokat. Egyedül felekezeti alapon létesített főiskola képes megóvni a tanítóképzést attól, hogy visszasüllyedjen a száraz és egyoldalú intellektualizmusba.

De azért nem szabad az értelmi képzést teljesen kiküszöbölni a népiskolából, mint ahogy az egyetem sem lehet meg a testi nevelés és a jellemképzés nélkül. Az intellektuális képzést és a harmonikus ember eszményét össze kell egyeztetnünk egymás-

sal. A harmonikus embernek fel kell jutnia az egyetemig és a tudomány áldásainak le kell nyúlnia a népiskolába. A két törekvés a középiskolában találkozik. Azért a leendő tanítónak végig kell mennie a középiskolán, le kell tennie az érettségi vizsgálatot, hogy átélje a tudományos képzés és a harmonikus nevelés eszményét. Így jusson el az új főiskolába, mely sem a régi tanítóképző, sem az egyetem egy fakultása, hanem útjelző, melyen az új eszményi embert keressük.

Az új főiskolának gyakorlati feladatán, a tanítóképzésen kívül tehát még eszményi célja is van. Becsületes munkával akarja megvalósítani az emberi eszményt.

Quint József.

IRODALOM.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége 1925. évi nőnevelési kongresszusa.
Kiadja a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége. (32 l.).

Már a háborút megelőző, de főképp a háborút követő években a gazdasági és társadalmi eltolódások önként maguk után vonták a nő helyzetének megváltozását. Az egyre súlyosodó gazdasági helyzet mindinkább arra szorította a nőt, hogy a családi élet keretei közül kilépve, nyilvános pályán igyekezzék érvényesülni. De nem csupán a gazdasági helyzet, a nő szellemi fejlődése is magával hozta ezt a változást. E kettős befolyás lassanként kitágította a nő működési körét, s ezzel új feladatok elé állította mindazokat, akik hivatva vannak a nőnevelés problémáit az idők kívánalmainak megfelelően megoldani.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége is ennek a feladatnak kívánt eleget tenni az 1925. évi nőnevelési kongresszuson, amelynek összehívása Klebelsberg Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter intenciójára történt. A miniszter a kongresszus megnyitása alkalmával mondott nagy perspektívájú beszédében rámutat azokra a hiányokra, amelyek szükségessé teszik a nőnevelés reformját, és egyúttal ismerteti saját törekvéseit, amelyeknek figyelembevételére felhívja a kongresszus vezetőségét. Szerinte az eddigi nőnevelés legfőbb hibája az, hogy a főiskolák mintájára volt szabva s így nem volt tekintettel a nő sajátos mivoltára. Ennek a hibának eredetét egyrészt abban látja, hogy a főiskolák tanterveinek kidolgozása alkalmával nem hallgatják meg azokat a paedagogusokat, akik nőiskolákban tanítanak; másrészt nem hallgatják meg az anyákat, akik elsősorban tudják, mire van szükségük leányaiknak. Ezt a hibát akarja kiküszöbölni azzal, hogy kikéri a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének tanácsát. Különösen két iskolatípusra hívja fel a kongresszus figyelmét. Az egyik az elemi iskola folytatásául szolgáló továbbképzőiskola. Ennek az iskolatípusnak rendszeres kiépítésére azért van szükség, mert az elemi iskola a falusi leányoknak nem nyújthatja azokat a gyakorlati ismer-